

MATKAILUN ARVOT

Bengt Pihlström

Olavi Syrjänen

Åke Lahtinen

EU:n taloudellinen kriisi ja laajenevat demokratiavaatimukset lukuisissa diktatuurimaissa ovat nostaneet voimakkaasti esille vaatimuksia arvokeskustelusta ja ihmisille tärkeiden arvojen ottamista päätöksenteon keskiöön. Arvot ovat aina olleet olennaisia matkailussa. Maamme eturivin vaikuttajien perustaessa Suomen Matkailijayhdistystä lähtökohtana oli, kuten August Schauman lausui: ”Isänmaan tuntemus on isänmaan oikealla tavalla rakastamisen ensimmäinen ehto.” Kun 24.3.1887 perustettu Suomen matkailijayhdistys aloitti 125 vuotta sitten järjestäytyneen matkailutyön Suomessa, yhdistyksen säännöissä määriteltiin yhdistyksen tarkoitus seuraavasti: ”Yhdistys tahtoo sekä maan omissa asukkaissa että ulkomaalaisissa herättää mieltymystä matkustuksiin tässä maassa ja tehdä ne helpoiksi, laajentaakseen siten sen luonnon ja kansan tuntemista.” Vuonna 1966 Suomen Matkailuliitoksi muutetun järjestön työtä käsitellään toisaalla tässä kirjassa.

Matkailumme kehittyi vuosikymmeniä valtion ja Suomen matkailijayhdistyksen tiiviissä yhteistyössä. Vuonna 1969 perustettiin valtion matkailuneuvosto. Se muuttui vuonna 1971 kauppa- ja teollisuusministeriön matkailutoimistoksi. Matkailun edistämiskeskus eli MEK perustettiin helmikuussa 1973. Nykyisin MEK vastaa valtakunnallisena matkailualan asiantuntijana ja aktiivisena toimijana Suomen matkailun kansainvälisestä edistämisestä.

Lokakuussa 1998 kokoontui 19 matkailun senioria perustamaan Suomen Matkailun Seniorit-nimisen klubin, joka on seurannut matkailun kehitystä ja pyrkinyt toiminnallaan edistämään kotimaanmatkailua ja Suomeen suuntautuvaa matkailua. Klubi rekisteröitiin samannimiseksi yhdistykseksi 2011. Ensimmäisen 10 vuoden aikana seniorit ovat valmistelleet matkailun edistämiseksi ehdotuksia 25 eri työryhmässä. Tämän työn tuloksia on mm. uusi Suomen Matkailijayhdistys SMY ry, joka 1999 perustettiin jatkamaan edellisen laman jälkiseuraamuksena konkurssiin menneen Suomen Matkailuliiton toimintaa ja perinnettä sekä olemaan eri puolilla maata toimivien yhdistysten yhdysside. Matkailutiedon keräämiseksi ja jakamiseksi on perustettu Hotelli- ja Ravintolamuseon johdolla toimiva matkailumuseoverkosto.

Luonnon ja kansan tuntemuksesta lähtenyt ja voimakkaasti maamme itsenäistymistä tukenut matkailutyö analysoitiin matkailun seniorien Bengt Pihlströmin, Olavi Syrjäsen ja Åke Lahtisen työryhmämuistiossa 2001 erityisesti matkailun arvojen osalta. Jäljempänä referoidaan tärkeimmät osat muistiosta.

Johdanto

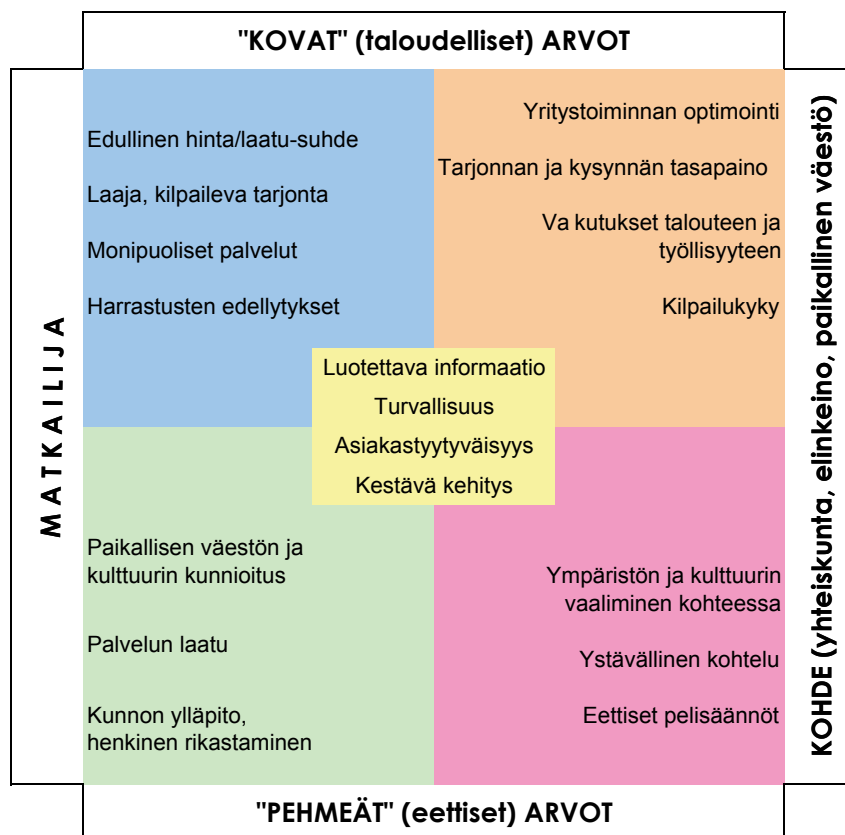
Matkailun arvoja voidaan tarkastella monesta lähtökohdasta. Yleisimmin matkailupolitiikassa on pidetty lähtökohdaksi kansantaloudellisia arvoja, "maan etua", johon on sisällytetty mm. vaikutukset kansantalouteen ja työllisyyteen sekä maan tai alueen tunnettuuden lisääminen. MEKin 1970- ja 1980-lukujen matkailun kehittämisohjelmissa tuotiin esille myös sosiaali-, alue- ja ympäristöpolitiikan arvoja kehittämistavoitteiden muodossa. Väähäisen huomion kohteeksi jäi matkailijan, matkustavan ihmisen arvomaailma.

Ympäristön arvot vakiintuivat 1990-luvulla ihmisten tietoisuudessa. Matkailuelinkeino otti silloin käyttöönsä käsitteet kestävä matkailu ja ympäristöä säästävä matkailu (MEKin alulle panema YSMEK-projekti, jossa mukana olivat keskeiset ministeriöt ja organisaatiot).

Ympäristöarvojen lisäksi nousivat esille eettiset arvot, jotka liittyvät esim. matkailualan kaupankäyntiin ja matkailun kohdealueen väestön kohteluun. Seksiturismin ja lapsityövoiman vastustaminen ovat esimerkkejä tästä.

Tunnusomaista matkailun arvomaailmalle on, että arvot voivat olla hyvinkin vastakohtaisia. Matkailijan kaipaamat palvelut ovat ehkä ristiriidassa paikallisen väestön arvomaailman kanssa. Matkailu kuluttaa ympäristöä, mutta tukee samalla tuloillaan sen säilyttämistä. Arvojen globaalinen hahmottuminen vaikeutuu monien erilaisten kulttuuriperinteiden johdosta.

Tarkastelumme alkoi nelikenttäanalyysistä, jossa taloudellisia ja eettisiä arvoja tarkastellaan sekä matkailijan että kohteen näkökulmasta. Jo tässä vaiheessa erottuu asioita, jotka voidaan todeta yhteisiksi. Nämä ovat luotettava informaatio eli totuudellisen tiedon antaminen matkasta ja kohteesta, turvallisuus, asiakastytyväisyys ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen sekä kohteen että matkailijan taholta.

Matkailijan arvot

Keskeinen matkailijan lähtökohta matkan tekemiselle ovat subjektiiviset matkailijaa itseään hyödyttävät arvot. Aktiivinen matkailija tyydyttää uteliaisuuttaan, kehittää kykyjään ja kokemuksiaan. Hän pyrkii rikastumaan henkisesti tai vaalimaan terveyttään. Osa matkailijoista etsii kykyjensä rajoja tai ainutkertaisia kulttuurikokemuksia. Passiivinen, usein massamatkailija korostaa lepoa ja rentoutumista ja siten vapautumista stressistä.

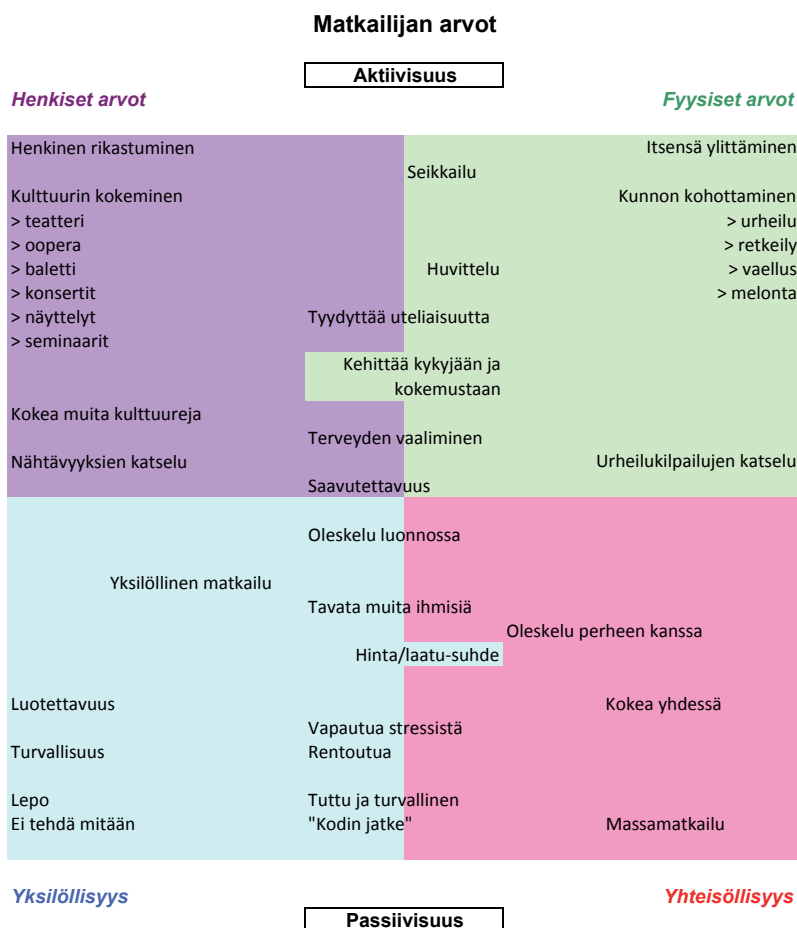
Matkailupalveluksia kehittävien niin viranomaisten kuin matkailuyrittäjien on tärkeitä tietää, mitkä ovat matkailijan arvot. Mitä matkailija tavoittelee ja mistä hän on valmis maksamaan. Keskeistä on myös matkailijan punninta hinnan ja laadun välisestä suhteesta.

Seuraavassa nelikenttätarkastelussa on – koska ihmisten arvot moninaisia ja muuttuvia iän, ammatin, harrastusten ja elämäntilanteen mukaan – matkailijan arvot jaoteltu kahteen pääsuuntaan: 1) aktiivisesti matkailulla sisältöä vapaa-ajalle ja itsensä

Matkailijan arvojen muuttumiseen ja painottumiseen vaikuttavat yleiset yhteiskunnalliset muutokset, kuten ympäristökysymysten ja kestävä kehityksen periaatteen korostuminen. Rikollisuuden, väkivaltaisuuksien ja terveystieteiden lisääntyminen asettaa matkailijalle itselleenkin velvoitteita huolellisuuteen riskien minimoimiseksi.

Matkailualalla sidosryhmineen on poikkeuksellisen runsaasti yhtymäkohtia kestävän kehityksen turvaamaan toimintaan. Muodostavathan luonto ja ympäristö lähes aina oleellisen osan matkailutuotteesta. Näin riippumatta siitä, tapahtuuko toiminta kotimaassa tai ulkomailla. Kaikkeen matkailutoimintaan kuuluvat keskeisesti myös asiakkaiden kuljetukset, joiden valinta voi olla jo eettinen kan-

Matkailun eettisten arvojen nelikentässä on osallistujina huomioitu neljä osapuolta. Tarkastelukulmana on lähtökohtaisesti matkailuyritys, jonka piiriin luetaan suunnitteleva iohto sekä toimeen-

panevat työntekijät mukaan lukien kohdemaan tai -paikan alihankkijayritykset toimijoinen. Vastuullisen järjestäjäyrityksen alihankkijoina toimivat lisäksi kuljetus- ja majoitusyritykset. Asetettujen eettisten normien tuloksellinen toteutuminen edellyttää näiden kaikkien ryhmien sitoutuvaa ja saumatonta yhteistyötä. Keskeiset haasteet ovat usein kohteen ekologiaan liittyviä.

Matkustaja-kuluttaja muodostaa toisena osapuolena peruskohde-ryhmän. Yritykseltä voidaan vaatia, että hän saa matkastaan ja sen kohteesta totuudellista tietoa, myös paikan luonnon ja ympäristön suojelun kannalta. Toisaalta myös matkustajaan kohdistuu eettisiä velvoitteita, erityisesti ympäristötietoisesta käytäytymisen suhteen, mutta myös esim. paikallisen asujaimiston arvojen ja tapojen kunnioittamiseen. Paikallisväestöä voidaan pitää myös omana osapuoliryhmänä, jolta voi edellyttää ympäristöä ja luonnonvaroja säästävän elinympäristön ylläpitämistä sekä paikallisten kulttuuriarvojen säilyttämistä. Vieraanvaraisuuden ja matkailuystävällisen ilmapiirin luominen kuuluu niinkään paikallisten asukkaiden eettisiin sääntöihin.

Neljäntenä osapuolena on syytä mainita julkishallinto, jolta voi edellyttää luonnon ja kulttuuriympäristön suojelua, infrastruktuurista huolehtimista sekä muuta matkailun yleistä edistämistä. Kohdemaiden taholta voidaan edellyttää matkailuviranomaisten ja erityisesti paikallishallintojen kautta ympäristötietoista ja muuta eettistä toimintaa. Tähän osapuoliryhmään on syytä sisällyttää myös kansainväliset julkisyhteisöt YK ja EU, joilla onkin omat matkailupoliittiset ohjelmansa, sekä WTO ja monet matkailujärjestöt, jotka ovat hyväksyneet omat varsin yhteneväiset matkailun eettiset säännökset globaalia soveltamista varten.

Eettiset arvot matkailussa

Loppupäätelmä

Yrittäjän kannalta asiakkaan arvomaailman tunteminen helpottaa markkinointiviestinnän sisällön suunnittelua. Vaikka ihmisten motiivit lähteä matkalle ja siihen liittyvät arvot ovat hyvin erilaisia, on matkan onnistumisen edellytyksenä kuitenkin, että kohteen ympäristö ja kulttuuriarvot säilyvät. Tämä on mahdollista vain, jos noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita. Tämä matkailuelinkeinon on hyväksyttävä. Mutta lisäksi tarvitaan muita elinkeinon sisäisiä moraalisia ja eettisiä pelisääntöjä. Nämä ovat vasta kehittymässä ja siksi niitä tulisi yhteistyössä kehittää edelleen. Pääosassa arvoprosessissa on kuitenkin matkailija itse. Hänen arvomaailmaansa tulisi vaikuttaa. Matkailun kansalaisjärjestöillä on tässä tärkeä tehtävä.

Matkailun sisällöllinen kehittäminen ja matkailuelinkeinon kasvuedellytysten turvaaminen muuttuvassa arvomaailmassa edellyttävät eri osapuolilta toimenpiteitä. Ehdotamme, että

- julkishallinto selkeästi suurimpana matkailumarkan hyötyjänä harjoittaa lainsäädännön, kaa-voituksen, koulutuksen sekä matkailun yleisen edistämisen kautta matkailupolitiikkaa, joka perustuu kestävän kehityksen ja eettisten arvojen kunnioittamiseen;
- matkailuelinkeino sopeuttaa liiketoimintansa kestävän kehityksen ja eettisten arvojen kunnioittamiseen;
- matkailun kansalaisjärjestöt tuovat esille vastuulliseen matkailuun liittyviä moraalisia ja eettisiä arvoja;
- paikallinen väestö suhtautuu matkailijoihin vieraanvaraisesti ja ystävällisesti;
- matkailija kunnioittaa kohdealueen kulttuuria ja tapoja, luonnon ja muun ympäristön käyttöä koskevia ohjeita ja pyrkii positiiviseen vuorovaikutukseen kohdealueen asukkaiden kanssa näiden ehdoilla.

Ajatustenvaihtoa matkailun arvoista

Edellä olevan muistion päivittämiseksi Olavi Syrjänen (Olli) ja Bengt Pihlström (Benkku) kävivät alkuvuodesta 2012 seuraavan kirjeenvaihdon

Kirje ulapalta

Terve Benkku,

Suomen Matkailualan Seniorien työryhmässä pohdimme yhdessä matkailun arvoja. Ne ovat nyt hyvinkin ajankohtaisia, vaikka emme ole niistä juurikaan puhuneet tavatessamme. Ajattelin, että voisimme nyt yhdessä kirjeenvaihdolla päivittää näitä ajatuksia. Kirjoitan tätä kirjettä Atlantilla Gibraltarin ja Madeiran välillä. Sääolosuhteet: sade ja kova myrsky ovat sekoittaneet suunniteltuja aikatauluja. Yksi kohde oli jätettävä pois. Se jätti pois kulttuuria mutta lisäsi lepäämisen mahdollisuutta. Nyt meno on rauhallista.

Vettä allamme on 4500 m. Näkyvyys on 18 km eikä maata eikä laivoja ole näköpiirissä eikä niitä näe tutkakaan. En kuitenkaan usko, että löydämme Platonin Atlantiksen tai Francis Baconin Uuden Atlantiksen. Laivan jyskyttäessä eteenpäin 15 solmun nopeudella on hyvää aikaa palauttaa mieleen aiempia ajatuksiamme matkailun arvoista ja miettiä niitä uudelleen.